

Szerusz, szerbuc, cerbusz. A Nyelvőrben (75 : 363 és 76 : 305) utaltam arra, hogy a *szervusz* / üdvözlő-szó a fiatalabb nemzedék ajkán ma már mint *szevasz* /, sőt *szia* /, *szi* / alakban él. Apám, Zolnai Gyula jegyzetei között most a szónak egy ötödik, népies formájára találtam. Tamási Áron egyik alakja mondja a »Szűzmáriás királyfi« (Cluj-Kolozsvár 1928) első kötetének 21-ik lapján : — No *szerusz* akkor. — Előfordul a *szerusz* Tamási Áronnak »Jégtörő Mátyás« c. kötetében is (1936, 14). — Ezt a székely nyelvi alakot nyilván az életből vette a farkaslakai születésű író. A *szervusz* szó rövidülési tendenciájának úgylátszik első jelentkezése. Mindenesetre szerényebb újítás, mint a radikálisabban szócsonkító, merész, városi, jasszos *szevasz*, amit még hozzá ajaktalan *ü*-vel is ejtenek.

A *szerusz* használatára és elterjedésére vonatkozólag kérdést intéztem magához Tamási Áronhoz, akitől lényegileg a következő választ kaptam. A *szerusz* a székely nép-nél él és a faluról kikerült városiak is használják. A kiindulás talán a mássalhangzó-torlódás (-rv-) elkerülése volt. Faluról származó városiak, tanultak nyelvében párhuzamosan él a *szerusz* a *szervusz* alakkal. Feszesebb, hivatalosabb beszédben a *szervusz*-t

használják. De ha *szerusz*-t mondanak egymásnak : ez azt jelenti, hogy a beszéd népiesre fordul, otthonias, hazai »cinkosság« nyilatkozik meg a szóban. A *szervusz* csak baráti, konvencionális üdvözlés, de a *szerusz* már több mint barátság: kissé mókásan, de emlékeztet az egy-vidékről származás összetartozására. — Kovács László volt kolozsvári kritikustól és írótól azt az információt kaptam, hogy a *szerusz* a székely falvakban a fiatalok egymásközi nyelvében él. — Raffy Ádám nagyváradi származású író arról értesít, hogy az Érmelléken és a kolozsvári hóstátiaktól *szerbuc!* alakban hallotta a *szerbusz!* szót. Utóbbi mellett a *szerbuc!* bizalmasabb, fraternizálóbb. Gyakori kifejezések: *Szerbuc, komám!* *Szerbuc, hékás!* *Szerbuc világ!* Utóbbit akkor mondják, mikor valami nem sikerül, például mikor asztalosmunka közben kettéhasad a fa. Értelme körülbelül: 'a fene egye meg, ennek is vége!', 'vége van mindennek!'. — A MTsz a dunántúli Fehér megyéből *szerbusz* alakot idéz. Magam diákéveimben, a század elején, a Dunántúlon és Budán gyakran hallottam a *szerbusz* alakot *cerbusz* ejtéssel is. A szalontai nép nyelvében (NyF 69:44): *szërbusz 's ervusz'*.

A *szervusz*, *szerbusz*, *cerbusz*, *szerbuc*, *szerusz*, *szevasz*, *szia*, *szi* alakok, mindenesetre arra bizonyítékok, hogy a hangváltozások nagyobb része átmeneti hangképzések nélkül, nem lassú ingadozással (vö. erről H. Paul, Prinzipien, 1920, 63 és Gombocz, NyF 7:18), hanem egyszerre hangcserével vagy hangkieséssel megy végbe. Szinte fülünk hallatára játszódtak le egyikét év alatt a *szervusz* újabb átváltozásai. Ezek a differenciálódó »hangváltozások«, amint már Bréal utalt rá (Essai de sémantique⁶, 182) elősegítik a jelentésváltozásokat, tehát a nyelv gazdagodását. A pajtási *szi* már végképpen elszakadt a *szervusz*-tól és ennek más társadalmi viszonyok között létrejött feudális ősétől, a *servus humillimus* alázatossági formulától. A *szervusz* variációi esetében nem is általános hangváltozásról van szó, mint amilyen volt például a latin szövegek elhalása, hanem az egész szó változott meg, a maga mivoltában, akusztikai hangkombinációjában, a hangokkal korrelatív érzelmi értékével és társadalmi funkciójával. Egymás mellett élnek egyidejűleg ugyanannak a szónak megoszlott variánsai, amik egyúttal a beszélők hangulatát, egymásközi társadalmi, nemzedékbeli viszonyát is tükrözik. Élettelen, mechanikus változások holt anyaga helyett úgy áll előttünk a nyelv, mint tudatos eszköz: a folyton újat kereső kifejező-formáknak, jelentő szóváltozásoknak élő tenyészete.